

POSTANOWIENIE

Dnia 10 kwietnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Krzysztof Wiak (przewodniczący)

SSN Joanna Lemańska (sprawozdawca)

SSN Aleksander Stępkowski

w sprawie ze skargi D. M. i B. M.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie w sprawie o sygn.
I ACa 1575/22,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 10 kwietnia 2025 r.,

- 1. stwierdza, że przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie w sprawie o sygn. I ACa 1575/22 nastąpiła przewlekłość postępowania;**
- 2. przyznaje D. M. i B. M. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie sumy pieniężne w wysokości po 2 500 (dwa tysiące pięćset) złotych za okres od 20 listopada 2019 r. do 10 kwietnia 2025 r.;**
- 3. zaleca Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie wyznaczenie w sprawie o sygn. I ACa 1575/22 posiedzenia w terminie 3 (trzech) miesięcy od dnia rozpoznania skargi;**
- 4. zwraca z urzędu D. M. i B. M. opłaty sądowe w kwocie po 200 (dwieście) złotych;**
- 5. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie na rzecz D. M. i B. M. kwoty po 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu skargowym wraz z odsetkami w**

wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia zobowiązanemu do dnia zapłaty.

Joanna Lemańska Krzysztof Wiak Aleksander Stępkowski

UZASADNIENIE

Pismem z 23 stycznia 2025 r. (data nadania) D. M. i B. M. (dalej: Skarżący), reprezentowani przez zawodowego pełnomocnika, wniesli do Sądu Najwyższego – za pośrednictwem Sądu Apelacyjnego w Krakowie – skargę na przewlekłość w postępowaniu sądowym toczącym się przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie pod sygn. I ACa 1575/22. Wskazując, że w przedmiotowym postępowaniu doszło do nieuzasadnionej zwłoki, Skarżący domagali się zasądzenia na swoją rzecz od Skarbu Państwa kwoty 2500 zł oraz wydania Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie zalecenia wyznaczenia rozprawy apelacyjnej. Wnieśli również o zwrot kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu skargowym.

Skarga została złożona w postępowaniu zainicjowanym pozwem z dnia 20 listopada 2019 r. (data prezentaty).

Z uzasadnienia skargi wynika, że w sprawie będącej przedmiotem skargi wyrok Sądu pierwszej instancji został wydany 4 lipca 2022 r. Wyrok ten został zaskarżony przez obie strony procesu w drodze apelacji, które zostały zarejestrowane odpowiednio w dniach 16 sierpnia 2022 r. oraz 23 sierpnia 2022 r. Akta powyższej sprawy zostały przekazane do Sądu Apelacyjnego w Krakowie w dniu 5 października 2022 r. Strona powodowa w ślad za doręczonym odpisem apelacji pozwanego od wyroku Sądu pierwszej instancji, złożyła odpowiedź na apelację, która wpłynęła do Sądu Apelacyjnego w Krakowie w dniu 7 grudnia 2022 r. Pomimo upływu pięciu lat od wpłynięcia pozwu, sprawa nie została dotychczas rozpatrzona prawomocnie. Ponadto, mimo upływu dwóch lat od złożenia odpowiedzi na apelację strony pozwanej oraz przesłania dwóch wniosków ponagających o podjęcie przez Sąd dalszego prowadzenia sprawy, termin rozprawy apelacyjnej nie został wyznaczony. W konsekwencji,

zdaniem Skarżących, biorąc pod uwagę całość przedmiotowego postępowania, doszło do jego przewlekłości.

Prezes Sądu Apelacyjnego w Krakowie w odpowiedzi na skargę wniósł o jej oddalenie, a w przypadku jej uznania - o przyjęcie mniejszej kwoty odszkodowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z treścią art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1725, dalej: „ustawa o skardze na przewlekłość”), strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego.

Ustawodawca w ustawie o skardze na przewlekłość nie określił wyraźnie, jaki okres oczekiwania na rozpoznanie sprawy należy uznać za nieuzasadnioną zwłokę. Niemniej w orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest stanowisko, że przewlekłość jest pojęciem odnoszącym się do konkretnego zdarzenia, które po wnikliwej analizie należałoby uznać za nadmiernie rozciągnięte w czasie i niezasadnie przedłużające się (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21, oraz z 15 listopada 2022 r., I NSP 322/22).

Ocena, czy w konkretnej sprawie doszło do przewlekłości postępowania, powinna być wypadkową czynników obiektywnych oraz czasu niezbędnego do podejmowania działań zgodnych z obowiązującymi przepisami, przy uwzględnieniu zachowania określonych procedur.

Oceniając, czy w danej sprawie mamy do czynienia z przewlekłością postępowania, należy zatem brać pod uwagę kryteria określone w art. 2 ust. 2

tej ustawy, zgodnie z którymi dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie, a także uwzględnić łączny dotychczasowy czas postępowania, od jego wszczęcia do chwili rozpoznania skargi, charakter sprawy, stopień faktycznej i prawnej jej zawichości, znaczenie dla strony, która wniosła skargę, rozstrzygniętych w niej zagadnień oraz zachowanie się stron, a w szczególności strony, która zarzuciła przewlekłość postępowania.

Podobnie przesłanki stwierdzenia przewlekłości postępowania określa Europejski Trybunał Praw Człowieka, wskazując, że przy ocenie, czy przewlekłość postępowania jest nieuzasadniona, powinna następować w świetle szczególnych warunków sprawy i przy uwzględnieniu takich kryteriów, jak skomplikowanie (stopień złożoności) sprawy, zachowanie stron i organów prowadzących sprawę oraz znaczenia materii objętej skargą (zob. wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z 21 września 2000 r., skarga nr 33082/96, w sprawie Wojnowicz przeciwko Polsce; z 4 kwietnia 2000 r., skarga nr 38670/97, w sprawie Dewicka przeciwko Polsce; z 26 października 2000 r., skarga nr 25693/94, w sprawie Sobczyk przeciwko Polsce; z 26 lipca 2001 r., skarga nr 29691/96, w sprawie Jedamski przeciwko Polsce; z 14 stycznia 2003 r., skarga nr 39505/98, w sprawie W.M. przeciwko Polsce; zob. też M.A. Nowicki, Europejski Trybunał Praw Człowieka – orzecznictwo, Tom I – Prawo do rzetelnego procesu sądowego, Kraków 2001, s. 46 i n. oraz powołane tam orzecznictwo tego Trybunału).

Powyższe oznacza, że standard ochrony prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki ma charakter zindywidualizowany (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 lipca 2019 r., I NSP 48/19; z 6 maja 2020 r., I NSP 34/20; z 10 listopada 2020 r., I NSP 142/20; z 28 września 2021 r., I NSP 145/21; z 14 września 2022 r., I NSP 251/22; z 15 listopada 2022 r., I NSP 322/22). Co do zasady więc przewlekłość zawsze musi być odnoszona do konkretnych realiów sprawy i przyjętego trybu postępowania.

Poddając analizie przebieg postępowania apelacyjnego o sygn. I ACa 1575/22, należy stwierdzić, że podniesiony w skardze zarzut przewlekłości tego postępowania sądowego jest uzasadniony.

Postępowanie zostało wszczęte pozwem z dnia 20 listopada 2019 r.

Z badania akt przedmiotowej sprawy wynika, że postępowanie apelacyjne o sygn. I ACa 1575/22 zostało zainicjowane apelacjami obu stron tego postępowania, przy czym apelacja Skarżących od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie z 4 lipca 2022 r. wpłynęła do Sądu Okręgowego w Krakowie w dniu 23 sierpnia 2022 r. Akta tej sprawy wraz z apelacjami wpłynęły do Sądu Apelacyjnego w Krakowie w dniu 5 października 2022 r. Zarządzeniem z 5 października 2022 r. sprawa została zarejestrowana w odpowiednim repertorium i wyznaczono sędziego referenta. Kolejno, 7 listopada 2022 r. zarządzono doręczenie odpisów apelacji stronom przeciwnym, zaś 19 grudnia 2022 r. zarządzono złożenie akt sprawy do archiwum w oczekiwaniu na wyznaczenie rozprawy apelacyjnej. Jednocześnie Skarżący odpowiednio pismami z 15 lipca 2024 r. oraz 8 stycznia 2025 r. wnosili o wyznaczenie rozprawy apelacyjnej w sprawie objętej skargą.

Powyższa sekwencja zdarzeń – przy jednoczesnym uwzględnieniu objętości akt sprawy sądu pierwszej instancji, które w momencie przekazania do Sądu Apelacyjnego w Krakowie liczyły 3 tomy – przemawia za uznaniem, że sporne postępowanie apelacyjne o sygn. I ACa 1575/22 toczy się dłużej, niż to było konieczne dla prawidłowego wyjaśnienia wszystkich okoliczności faktycznych i prawnych, istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, a tym samym że w postępowaniu objętym skargą nie dochowano wynikających z wyżej powołanego orzecznictwa standardów rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. Należy tym samym uznać, że w sprawie objętej skargą na etapie postępowania apelacyjnego, trwającego 29 miesięcy, nastąpiła przewlekłość postępowania.

Sąd Najwyższy nie dopatrywał się przy tym w omawianym przypadku przesłanek, które mogłyby uzasadniać zwłokę w rozpoznaniu sprawy o sygn. I ACa 1575/22.

Należy wyraźnie stwierdzić, że o przewlekłości postępowania nie decyduje subiektywne przekonanie strony, lecz okoliczności obiektywne, a obowiązkiem państwa jest zagwarantowanie, by sprawy osób podległych jego jurysdykcji toczyły się bez zbędnej zwłoki (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 6 stycznia 2006 r., III SPP 154/05). Obowiązkiem Państwa jest zatem

zapewnienie takiego sposobu funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, aby rozstrzygnięcie sprawy nie trwało dłużej niż to jest konieczne (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 21 marca 2006 r., III SPP 13/06; z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21).

W postanowieniu z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21, Sąd Najwyższy trafnie podkreślił, że dla strony czy też uczestnika postępowania nie ma znaczenia, gdzie tkwi źródło przewlekłości postępowania: czy w zaniedbaniach i opieszałości sądu, przepracowaniu czy objętości referatu sędziego, czy też w zaniechaniach, których dopuściło się państwo nie przyjmując rozwiązań zapobiegających systemowej przewlekłości postępowań. Zła organizacja wymiaru sprawiedliwości, brak odpowiedniego budżetu czy też zbyt duża liczba spraw przypadająca na jednego sędziego nie powinny obciążać uczestników postępowania. Prawem strony każdego postępowania jest bowiem zgodnie z art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz.U. 1993, Nr 61, poz. 284), aby odbyło się ono w rozsądnym terminie (zob. M. Mrowicki, Przewlekłość postępowania i jej systemowy charakter w Polsce. Glosa do wyroku ETPC z 7 lipca 2015 r., nr: 72287/10, 13927/11 i 46187/11, LEX/el. 2016, s. 7). Wystąpienie w sprawie przewlekłości postępowania i to o charakterze znacznym nie budziło zatem żadnych wątpliwości.

Konkludując, Sąd Najwyższy uznał, że w realiach analizowanej sprawy, stosownie do art. 12 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość, istniały podstawy do stwierdzenia przewlekłości postępowania prowadzonego przed Sądem Apelacyjnym w Krakowie pod sygn. I ACa 1575/22.

Uwzględniając skargę, zgodnie z art. 12 ust. 4 i ust. 5 pkt 1 ustawy o skardze na przewlekłość, Sąd Najwyższy przyznał na rzecz Skarżących od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie sumę pieniężną w żądanej kwocie po 2 500 zł.

Przyjmuje się, że odpowiednia suma pieniężna w rozumieniu art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość stanowi sankcję dla Państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości oraz rekompensatę dla skarżącego za krzywdę moralną spowodowaną przewlekłością postępowania.

Przy czym wysokość tej sumy pieniężnej musi być proporcjonalna do wielkości zwłoki (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 2021 r., I NSP 20/21) i mieścić się w granicach od 2000 do 20 000 zł.

Określając wymiar przyznanych Skarżącym sum pieniężnych, Sąd Najwyższy miał na uwadze, że w badanej sprawie postępowanie sądowe, zainicjowane pozwem Skarżących (wniesionym w 2019 r.), trwa już łącznie ponad 5 lat. Nie ulega przy tym wątpliwości, że w rozpoznawanym przypadku nie była ona spowodowana ani materią sprawy, ani jej zawartością, ani obstrukcyjnym zachowaniem Skarżących. Równocześnie Sąd Najwyższy był związany żądaniem skargi, nie mógł tym samym w myśl art. 321 § 1 k.p.c. w związku z art. 8 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość orzec kwoty przekraczającej żądanie Skarżących. W wyrażonej bowiem w art. 321 § 1 k.p.c. regule *ne eat iudex ultra petita partium* mieści się zakaz orzekania o czymś więcej niż obejmuje żądanie. Zakaz orzekania ponad żądanie, będący przejawem zasady dyspozycyjności i kontradyktoryjności, oznacza, że o treści rozstrzygnięcia zarówno w sensie pozytywnym, jak i negatywnym decyduje żądanie strony.

Sąd Najwyższy wziął pod uwagę również postępowanie Prezesa Sądu Apelacyjnego w Krakowie przy nadaniu skardze biegu. Prezes Sądu Apelacyjnego swoim działaniem utrudniał Skarżącym złożenie skargi na przewlekłość. Mimo jasnego wskazania przez Skarżących jako sądu właściwego – Sądu Najwyższego Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oraz nie budzących wątpliwości przepisów, określających właściwą izbę Sądu Najwyższego (art. 26 § 1 pkt 10 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym; tekst jedn. Dz.U. 2024, poz.622), Prezes ten samodzielnie, wbrew swoim kompetencjom i wbrew intencjom Skarżących, zmienił adresata skargi i skargę przekazał do Sądu Najwyższego Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych. Jest to działanie utrudniające złożenie skargi na przewlekłość postępowania, co zważywszy ewidentny stan przewlekłości w sprawie, jest szczególnie naganne.

Z powyższych względów, Sąd Najwyższy uznał, że przyznane Skarżącym na podstawie art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość kwoty po 2500 zł

w związku ze stwierdzeniem przewlekłości w sprawie są adekwatne do przyczyn stwierdzonej przewlekłości i limitowane zakresem żądania.

Uwzględniając skargę, Sąd Najwyższy w punkcie 3. sentencji postanowienia, na podstawie art. 12 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość, zobowiązał jednocześnie Sąd Apelacyjny w Krakowie do wyznaczenia posiedzenia w terminie trzech miesięcy od dnia rozpoznania skargi.

O zwrocie Skarżącym uiszczonych przez nich opłat w kwocie po 200 zł Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 17 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość.

O kosztach postępowania skargowego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1, 1¹ i 3 w związku art. 394¹ § 3 w związku z art. 398²¹ w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 8 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość oraz § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1964), zasądzając od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Krakowie na rzecz Skarżących kwoty po 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

Joanna Lemańska Krzysztof Wiak Aleksander Stępkowski

[k.b.]

[a.ł]